

353ste concert

Maandag 4 maart 2013,
20.00 uur.

RUBENS KWARTET

Sarah Kapustin, viol
Tali Goldberg, viol
Roeland Jagers, altviol
Joachim Eijlander, cello

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Joey Roukens (*1982)

'And David Sang' (2009),
een bewerking voor strijkkwartet
van het motet *Planxit autem David*
(ca 1500) van **Josquin Desprez**
(ca 1440-1521)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Strijkkwartet in C gr. t. KV 465 (1785)
Dissonantenkwartet

Adagio-Allegro
Andante cantabile
Menuetto
Allegro molto

pauze

Joey Roukens (*1982)

'Visions at Sea' (2011)

Antonín Dvořák (1841-1904)

Strijkkwartet in F gr. t. op. 96 (1893)
Amerikaans Kwartet

Allegro ma non troppo
Lento
Molto vivace
Vivace ma non troppo

(Tekst programmablad: Ferdinand Kornet)

Het **Rubens Kwartet** werd opgericht in 2000 en bestaat deze maand precies 12½ jaar! Het Kwartet studeerde drie jaar fulltime aan de Nederlandse Strijkkwartet Academie en rondde daarna zijn studie cum laude af aan de Hanns Eisler Hochschule in Berlijn. Tijdens deze studies werd het kwartet intensief begeleid door wereldberoemde internationale kamermuziekspecialisten, onder wie leden van het voormalige Amadeus Kwartet en het Juilliard Kwartet. Daarnaast was het Rubens Kwartet tweemaal 'quartet-in-residence' aan de Britten-Pears School in Aldeburgh (UK), werd het uitgenodigd voor het Gergiev Festival en had het de afgelopen jaren een 'residency' bij het Festival International de Quatuors à Cordes du Luberon in Frankrijk. Het kwartet trad op met het Borodin Kwartet, met Liza Ferschtman en met de harpiste Gwyneth Wentink en werkte intensief samen met hedendaagse componisten als Louis Andriessen, Sofia Gubaidulina en György Kurtág. De jonge Nederlandse componist Joey Roukens, van wie vanavond twee werken worden gespeeld, werd in 2009 composer-in-residence bij het Rubens Kwartet, een relatie die gepland was voor twee jaren maar een open einde heeft, want Kwartet en componist werken nog altijd met veel plezier samen.

Joey Roukens is geboren in Schiedam en studeerde aan het Rotterdams Conservatorium compositie bij Klaas de Vries. Hij ontving pianolessen van Ton Hartsuiker. Roukens is ook lange tijd in de popmuziek actief geweest. Zijn oeuvre bestaat uit werken voor o.a.

orkest, orkest en solo-instrument, kamermuziekensembles, koor en solo instrumenten. Hij schrijft werken voor onder meer Askó/Schönberg en het KCO. Naast componist is Joey Roukens ook afgestudeerd psycholoog. Als zodanig is hij geïnteresseerd in de gemoedstoestand tijdens de overgang van waken naar slapen, hetgeen bijvoorbeeld blijkt uit de titel van zijn 'Concerto Hypnagogique' voor piano en orkest. In zijn muziek streeft Joey Roukens naar een idioom waarin heden en verleden, diatoniek en chromatiek, tonaliteit en atonaliteit hand in hand gaan. Daarbij probeert hij open te staan voor zoveel mogelijk soorten en stijlen muziek, of het nu gaat

om nieuwe stijlen of oude, westerse of oosterse muziek, kunst of kitsch, 'serieuze' of populaire muziek. De componist typeert zijn muziek als eclectisch.

Één van de werken die **Joey Roukens** voor het Rubens Kwartet schreef is een bewerking van het motet 'Planxit autem David' van Josquin Desprez.

Josquin Desprez

Het arrangement is zoveel anders en korter dan het origineel dat Roukens heeft gekozen voor een nieuwe naam: 'And David Sang'. De transcriptie kwam tot stand op verzoek van het Rubens Kwartet, waarmee voor het kwartet een vurige wens in vervulling ging, namelijk het uitvoeren van een werk uit de periode van de Vlaamse polyfonisten. Joey blijft in dit werk enerzijds zo trouw mogelijk aan de noten en het karakter van Desprez' motet, anderzijds is het duidelijk een idiomatisch stuk voor strijkkwartet geworden. We zien coupures (duidelijke vormwijziging ten behoeve van een compactere vorm), verandering van een enkele noot, toegevoegde tempo-aanduidingen, dynamische aanwijzingen en toepassing van (klankkleur)technieken als flautando, sul tasto (strijken boven de toets), sul ponticello (strijken dicht bij de kam), tremolo, pizzicato en flageolettonen. Over het karakter van het origineel zegt Joey Roukens: 'Dit vierstemmig geschreven motet is een zetting van de klaagzang van David op de dood van Saul en Jonathan, al klinkt het door de majeure-achtige klank voor hedendaagse oren eerder sereen en vredig dan klaaglijk en treurig'.

Wolfgang Amadeus Mozart

Op veertienjarige leeftijd schreef **Mozart** zijn eerste strijkkwartet, dat werd gevolgd door twee series van zes, in 1772 en 1773. Het is waarschijnlijk dat Mozart het werk van Haydn op dit gebied toen al kende, maar vermoedelijk pas in 1781 ontmoetten zij elkaar voor het eerst en kwam het tot een hechte vriendschap. In de jaren 1781-85 hebben zij geregeld samen strijkkwartet gespeeld, waarbij Haydn viool speelde

en Mozart de altpartij voor zijn rekening nam. Haydn had in 1781 zijn zes kwartetten op. 33/Hob.III:37-42, waarvan Mozart zeer onder de indruk moet zijn ge-

weest, voltooid. Tussen 1782 en 1785 schrijft Mozart zes strijkkwartetten die hij als 'die Frucht einer langen und mühsamen Arbeit' opdraagt aan Haydn. Van deze serie is KV 465 het laatste. Het draagt de bijnaam 'Dissonanten Kwartet', hetgeen verwijst naar de 22 maten mysterieuze langzame inleiding van het eerste deel, dat -met zijn 'harmonische ambivalentie' (mede ontstaan door chromatiek en dissonanten)- sterk contrasteert met de klassieke invulling van de toonsoort C van het daaropvolgende Allegro. Het optreden van grote of kleine secundes, zoals in deze inleiding, met verschillende harmonische functies in één akkoord, was destijds zeer ongewoon en klonk de toehoorders vreemd en wrang in de oren. Het Andante cantabile heeft een inhoudsvol lyrisch thema dat zich steeds ontwikkelt. Het speelse Menuet is in C gecomponeerd, doch het alternerende Trio staat in c (blijft speels, maar met een donkere rand). Het afsluitende Allegro, weer in C, is qua melodiek en beweging van een grote verfijning. Het lichte karakter heeft echter ook schaduwszijden in de vorm van o.a. mineurpassages.

'Visions at Sea' van **Joey Roukens** is in opdracht van het Nationaal Scheepvaartmuseum gecomponeerd voor het Rubens Kwartet ter gelegenheid van de heropening op 1 oktober 2011. Het werk laat zich beluisteren als een soort gedroomde zeereis. Op die reis komt de luisteraar allerlei herinneringen en 'visioenen' tegen van het Nederlandse maritieme verleden - in het bijzonder de Gouden Eeuw. Zo zijn flarden en citaten verwerkt van zeemannsliederen die aan boord van VOC-schepen werden gezongen. Ook klinken soms echo's door van andere muziek die een zeeman in die tijd zou kunnen hebben gehoord, zoals muziek van Sweelinck. Deze citaten klinken vaak in een vervreemdend jasje, als vervormde herinneringen. Het stuk begint kalm en etherisch, als een langzaam veranderende Nederlandse lucht boven een stille zee. Beetje bij beetje wordt de muziek steeds broeieriger en de zee steeds wilder. Geleidelijk verdwijnt de hectiek en keert de rust van het begin weer terug. Ook deze compositie van Roukens is eclectisch van stijl, met veel tremoli, glissandi en andere klankeffecten (o.a. 'glazige'). In het eerste en het derde (afsluitende) gedeelte schrijft Roukens expliciet een houten sordine (geluiddemper) voor, vanwege de speciale demping van de klank die dit accessoire bewerkstelligt.

In juni 1891 ontving **Dvořák** de uitnodiging om vanaf 1 oktober 1892 directeur te worden van het National

Conservatory of Music in New York. In deze functie zou hij, met een onderbreking, tot in 1895 werkzaam blijven. Één van de gedachten achter deze uitnodiging was dat Dvořák een Amerikaanse school van componisten zou kunnen oprichten. In hoeverre de Bohemer Dvořák in deze periode Amerikaanse muziek heeft geschreven, daarover lopen de meningen uiteen. Hoe 'Amerikaans' zijn bijvoorbeeld de symfonie *Uit de Nieuwe Wereld* en het vanavond te beluisteren *Amerikaans Kwartet* (beide in 1893 gecomponeerd)? In elk geval was Dvořák geïnteresseerd in de muziek van de negers en de Indianen. In het voorjaar van 1893 verschijnen er in de pers enkele artikelen van zijn hand over de waarde van negermelodieën. De zomervakantie van dat jaar brengt hij door in de Tsjechische nederzetting Spillville in Iowa. Daar componeert hij het *Amerikaans Strijkkwartet* en -

kwentet. Hier maakt hij ook kennis met een groep Indianen die voor hem musiceren en dansen. In genoemde werken wordt Amerikaanse volksmuziek vaak in verband gebracht met de door Dvořák gebruikte pentatoniek en ritmes. Een voorbeeld van pentatoniek vinden we in het eerste deel van het kwartet, de noten f, g, a, c, d, zoals toegepast in Thema 1:

In het derde deel horen we, hoog in de eerste viool, de zang terug van een destijds ter plekke acterende vogel, de zwartvleugeltangare.

Volgende concert:
Woensdag 3 april 2013
20.00 uur

Inon Barnatan, piano

Debussy : *Suite bergamasque*

Adès : *Darkness Visible*

Ravel : *Gaspard de la Nuit*

Schumann: *Carnaval, op. 9*

19.00 uur: inleiding Guus van Es, musicoloog

Programmatotelichtingen en recensies vindt u op de website:
www.kamermuziek-deventer.nl